

Trávení volného času rodiny v závislosti na zaměstnanosti rodičů

Kateřina Hrubá

Bakalářská práce
2015

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2014/2015

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Kateřina Hrubá**
Osobní číslo: **H11864**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **prezenční**

Téma práce: **Trávení volného času rodiny v závislosti na
zaměstnanosti rodičů**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.
Vymezení terminologie a teoretických východisek z oblasti rodiny, volného času a zaměstnanosti rodičů.
Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného problému.
Realizace kvantitativního výzkumu formou dotazníku.
Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.
Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

GILLERNOVÁ, Ilona a Vladimír KEBZA. Psychologické aspekty změn v české společnosti: člověk na přelomu tisíciletí. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-2798-1.

JANIŠ, Kamil. Úvod do problematiky volného času. Opava: Slezská univerzita v Opavě, Fakulta veřejných politik, Ústav pedagogických a psychologických věd, 2009. ISBN 978-80-7248-530-7.

KRAUS, Blahoslav a Věra POLÁČKOVÁ. Člověk - prostředí - výchova: k otázkám sociální pedagogiky. Brno: Paido, 2001. ISBN: 80-7315-004-2.

MOŽNÝ, Ivo. Rodina a společnost. Praha: Sociologické nakladatelství, 2006. ISBN: 80-86429-58-x.

SIROVÁTKA, Tomáš a Ondřej, Hora. Rodina, děti a zaměstnání v české společnosti.

Boskovice: Fakulta sociálních studií (Instit pro výzkum reprodukce a integrace společnosti) Masarykovy univerzity v Brně v nakladatelství Albert. ISBN: 978-80-7326-140-5.

CHRÁSKA, Miroslav. Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu. Praha: Grada, 2007. ISBN: 978-80-247-1369-4.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Jana Martincová

Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce:

9. ledna 2015

Termín odevzdání bakalářské práce:

30. dubna 2015

Ve Zlíně dne 9. ledna 2015

doc. Ing. Anežka Lengalová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 20.4.2015

David Kolář

1) zákon c. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) *Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnožení.*

(3) *Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:*

(3) *Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).*

3) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:*

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.*

3). *Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédá k větší výdělku dosaženému školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zabývá trávením volného času rodiny v závislosti na zaměstnanosti rodičů, tedy jestli zaměstnanost či nezaměstnanost má vliv na množství tráveného času s dětmi. V první – teoretické – části práce popisuje a vysvětluje základní pojmy, jako jsou rodina, její proměny, volný čas a jeho proměny, dále také zaměstnanost v České republice. Druhá – praktická – část se zabývá výzkumem tohoto problému – vliv zaměstnanosti rodičů na množství tráveného volného času s dětmi. Cílem bakalářské práce je zjištění v jaké míře ovlivňuje zaměstnanost rodičů trávení volného času s dětmi, jestli nezaměstnaní rodiče tráví více volného času s dětmi, než rodiče, kteří zaměstnaní mají. Výzkum bude probíhat formou dotazníků záměrným výběrem mezi rodiči, kteří jsou nezaměstnaní nebo již někdy nezaměstnaní byli.

Klíčová slova: rodina, volný čas, zaměstnanost, množství volného času, trávení volného času

ABSTRACT

This bachelor thesis deals with spending family's free time depending on parents' employment, i.e. whether employment or unemployment affects the amount of free time spending with children.

The theoretical part describes and explains basic terms, such as family and her changes, free time and its changes, as well as employment in the Czech Republic.

The practical part focuses on the research of this issue – the influence of parents' employment on the amount of free time spending with children.

The aim of the bachelor thesis is to find out the extent to which employment affects parents' free time with children, if unemployed parents spend more free time with children than parents who have a job.

The research is realized through questionnaires based on deliberate choice in families where there is at least one parent currently unemployed or where unemployment in the family occurred earlier.

Keywords: family, free time, employment, quantity of free time, spending free time

Děkuji paní Mgr. Janě Martinové za odborné vedení, rady, metodologickou pomoc a podporu, kterou mi poskytla při zpracovávání této bakalářské práce.

Dále bych ráda poděkovala všem, kteří byli ochotni a podíleli se na tvorbě praktické části.

V neposlední řadě také děkuji své rodině a blízkým za morální podporu a shovívavost.

„Láska k rodině je ze všech ušlechtilých lidských citů tím nejčastějším a nejpevnějším a nanejvýš blahodárně působí na život každého z nás.“ Nikolaj Gavrilovič Černyševskij

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

ÚVOD.....	9
I TEORETICKÁ ČÁST.....	10
1 RODINA.....	11
1.1 FUNKCE A FUNKČNOST RODINY	12
1.2 ZNAKY A FORMY RODINY	13
1.3 PROMĚNY RODINY	14
2 VOLNÝ ČAS.....	16
2.1 FUNKCE VOLNÉHO ČASU	17
2.2 MOŽNOSTI TRÁVENÍ VOLNÉHO ČASU DĚTÍ A MLÁDEŽE.....	17
2.3 PROMĚNY VOLNÉHO ČASU.....	19
3 NEZAMĚŠTNANOST	21
3.1 TYPY NEZAMĚŠTNANOSTI.....	22
3.2 DŮSLEDKY NEZAMĚŠTNANOSTI.....	23
3.3 RODINA A PRÁCE, HARMONIZACE RODINY A ZAMĚŠTNÁNÍ	23
II PRAKTICKÁ ČÁST	26
4 DESIGN VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ.....	27
4.1 VÝZKUMNÝ PROBLÉM	27
4.2 VÝZKUMNÉ OTÁZKY	27
4.3 VÝZKUMNÝ CÍL	27
4.4 VYMEZENÍ HYPOTÉZ.....	27
4.5 VÝZKUMNÝ SOUBOR	27
4.6 SPECIFIKACE METOD SBĚRU DAT	28
5 ANALÝZA DAT.....	29
6 INTERPRETACE DAT.....	40
7 DOPORUČENÍ PRO PRAXI.....	41
ZÁVĚR	42
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	43
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	45
SEZNAM TABULEK.....	46
SEZNAM PŘÍLOH.....	47

ÚVOD

Bakalářská práce se zabývá trávením volného času rodiny v závislosti na zaměstnanosti rodičů. Tedy jestli nezaměstnaní rodiče tráví více volného času s dětmi než zaměstnaní rodiče. Samozřejmě na množství tráveného volného času má vliv i ochota a chuť dětí trávit volný čas se svými rodiči, jako rodina. A to se odvíjí od věku dětí.

Bakalářská práce se také zabývá oborem zaměstnání rodičů, tedy jestli i obor zaměstnání rodičů má vliv na množství tráveného volného času s dětmi.

Toto téma jsme si vybrali z důvodu osobního zájmu o tuto problematiku a také na základě domněnky, že toto téma je málo prozkoumané. Nenašli jsme totiž žádné přesně odpovídající výzkumy na naše zkoumané téma.

Výzkum na toto téma bakalářské práce se bude realizovat kvantitativně, formou dotazníků záměrným výběrem v rodinách, kde alespoň jeden z rodičů je aktuálně nezaměstnaný nebo se již nezaměstnanost v rodině vyskytovala dříve. Dotazníky budou obsahovat položky uzavřené, polouzavřené a jednu otevřenou.

Jelikož jsme nenašli žádného autora, který by se zabýval celkovou problematikou, jako je naše téma, představíme si autory jednotlivých oblastí. Problematikou volného času se zabývá Břetislav Hofbauer, Kamil Janiš, dále Jiřina Pávková, která se konkrétněji zabývá i pedagogikou volného času. Dále problematikou rodiny se zabývá Ivo Možný, Ivo Plaňava. A problematikou zaměstnanosti se zabývá Božena Buchtová, která na zaměstnanost pohlíží spíše z psychologického hlediska.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 RODINA

Rodina má ve společnosti své nezastupitelné místo. Vždy tady byla a také tady vždy bude. Samozřejmě rodina v historickém vývoji mění svou formu. Ale ve své podstatě je rodina nenahraditelnou institucí, důležitou pro výchovu a zdravý vývoj dítěte.

Kraus a Poláčková (2001, s. 78) považují současnou rodinu za institucionalizovaný sociální útvar nejméně tří osob, mezi nimiž existují rodičovské, příbuzenské nebo manželské vazby. Základem rodiny ve všech dosud známých společnostech je dyadický pár – muž a žena, tj. nějaká forma manželství nebo partnerství. Rodina je tedy postavena na partnerství osob opačného pohlaví, která má trvalejší ráz, a na příbuzenství.

Plaňava (2000, s. 18) považuje rodinu za malou intimní skupinu. Říká, že jde o sféru osobně významnou, prožívanou a též důležitou z pohledu makrosociálního.

Podle Krause (2008, s. 80) je rodina, která je tvořena rodiči (rodičem) a dětmi nazývána rodinou nukleární (jadernou), a rodinu rozšířenou o blízké příbuzné, prarodiče, strýce, tety apod. označuje termínem rodina rozšířená (velká). Rodina, v níž jedinec vyrůstá jako dítě, nazýváme rodinou orientační, rodinný svazek, který později samo zakládá, označujeme jako prokreační.

Podle Veselé (2003, s. 11) o rodině můžeme mluvit až tehdy, když se muži a ženě, kteří spolu žijí, narodí dítě. Rodinu tedy automaticky netvoří lidé, toho či onoho pohlaví, kteří spolu pouze žijí v jednom bytě anebo kteří spolu pouze vedou společnou domácnost. Rodinu tak netvoří ani manželské bezdětné páry, netvoří ji ani bezdětné páry žijící spolu ve volném svazku anebo páry žijící spolu mimo své anebo svá manželství. Rodinu tak netvoří ani páry homosexuální. V tomto případě se nejedná o rodinu v pravém slova smyslu, ale o společenství, či sociální skupinu, kterou můžeme spíše nazvat pseudorodinou, a to i přesto, že zejména v pedagogické a sociální praxi se ve vztahu k dítěti stále více vžívá spojení „nová rodina“. O rodinu se tedy jedná, pokud se v ní vyskytují nejméně tři členové.

Dále Veselá (2003, s. 13) tvrdí, že rodina je základní a nejvýznamnější společenskou jednotkou, jejíž společenský význam je nezastupitelný a jež je z tohoto důvodu pod ochranou státu a chráněna zákonem. Jedině zdravá rodina je zárukou zdravé výchovy dětí.

1.1 Funkce a funkčnost rodiny

Kraus (2008, s. 81) rozlišuje funkce:

- Biologickoreprodukční – společnost pro svůj zdárný rozvoj potřebuje stabilní reprodukční základnu, proto je také v jejím zájmu, aby se rodil takový počet dětí, který tyto perspektivy naplní. Podle současného trendu ve většině vyspělých zemí je dítě často vnímáno jako překážka v profesním růstu. V posledních letech proto v těchto zemích pozorujeme úbytek dětí. V roce 1999 se v ČR narodilo nejméně dětí za celé 20. století
- Sociálně – ekonomická – zahrnuje řadu aspektů. Rodina je chápána jako významný prvek v rozvoji ekonomického systému společnosti. Její členové se zapojují do výrobní i nevýrobní sféry v rámci výkonu určitého povolání a současně se rodina stává významným spotřebitelem. Poruchy ekonomické funkce se projevují v hmotném nedostatku rodin, což v současnosti bývá někdy důsledkem nezaměstnanosti nebo také zvyšování životních nákladů.
- Ochranná (zaopatřovací, pečovatelská) – spočívá v zajišťování životních potřeb (biologických, hygienických, zdravotních) nejen dětí, ale všech členů rodiny. Před rokem 1989 přejímal u nás tuto funkci stát. Po roce 1990 je rodina znovu na této funkci více zainteresovaná a očekává se od ní větší spoluúčast na jejím plnění.
- Socializačně – výchovná – rodina je první sociální skupinou, která učí dítě přizpůsobovat se životu, osvojovat si základní návyky a způsoby chování běžné ve společnosti. Ústřední úlohou socializačního procesu v rodině zůstává příprava dětí a mladistvých na vstup do praktického života.
- Relaxační – i na tuto funkci by rodina měla pamatovat. Aktivity tohoto typu se týkají všech členů rodiny, ale pro děti mají význam největší.
- Emocionální – je zásadní a nezastupitelná. Od 90. let minulého století lze u nás v důsledku všech změn pozorovat, že přibývá rodin, které tuto funkci plní jen s velkými obtížemi, resp. neplní téměř vůbec. Narůstá počet dětí citově deprivovaných, nebo i týraných.

Funkčnost rodiny spočívá v tom, nakolik je rodina schopna plnit dostatečně všechny své funkce. Není to jednoduchý úkol a mnoho rodin jednu či více funkcí nezvládá.

Autoři zaměření na rodinu a její výzkum z hlediska jejího normálního fungování se shodují v tom, že nejdůležitější faktory rodinné harmonie, funkčnosti a stability jsou tvořivost,

jasně vymezené role a schopnost jednotlivců zastupovat se v nich, jasně vymezená vedoucí role a podpora její autority ze strany ostatních, jasnost komunikace, způsob vyjadřování konfliktů a účinnost interakce při jejich řešení (Gillernová, Kebza a Rymeš, 2011, s. 113).

Podle Krause (2008, s. 80) z hlediska funkčnosti rodiny můžeme hovořit o rodině funkční (všechny své funkce plní přiměřeně), dysfunkční (některé funkce nejsou plněny dostatečně, celkový život rodiny však není zásadně ohrožen) a afunkční (rodina nezvládá své základní funkce, je vnitřně rozkládána a zásadně je narušován i socializační vývoj dítěte).

1.2 Znaky a formy rodiny

Každá rodina je něčím odlišná, např. ve způsobu bydlení, způsobu trávení volného času apod., ale v podstatě mají všechny rodiny společné znaky, mezi které řadíme nízkou stabilitu rodiny – Česká republika se řadí úrovní rozvodovosti mezi státy s nejvyšším podílem manželství zanikajícím rozvodem. Dále odklad uzavření prvního manželství do vyššího věku – především do 30 let. Odsouvání rodičovství na pozdější období – v důsledku takových rozhodnutí může dojít ke snižování porodnosti, odsunutím rodičovství na pozdější dobu už často chybí ochota měnit přijatý životní styl bez dětí, opustit kariéru nebo se vyskytnou zdravotní komplikace spojené s vyšším věkem. Dále také předmanželská zkušenost v oblasti sexu, intimní vztah a trvalé partnerství bez vazby může vykazovat přirozené možné důsledky spjaté s reprodukcí, protože ovlivňuje volbu intimního partnera. V neposlední řadě také akceptace dvoukariérové rodiny.

Formy rodiny podle Gjuričové a Kubičky (2009, s. 92) rozlišujeme tradiční formu rodiny a netradiční formy. V případě tradičních forem, které vznikají tím, že „rodina“ je v současné době v krizi, rozpadají se rodinné hodnoty. Z historického hlediska se forma rodin vždy proměňovala a také vždy existovaly rodiny odlišné od majoritního modelu. Znaky tradiční rodiny můžeme vymezit jako nukleární rodinu, která se skládá ze stabilní manželské dvojice a jejich biologických dětí. Tradiční rodina má velký počet dětí, kde je hlavním živitelem rodiny a má v rodině největší moc a respektovanou autoritu a zároveň je také ochráncem rodiny. Role ženy – matky byla péče o děti, manžela a domácnost. Tento typ rodiny funguje jen v málo dnešních rodinách.

Současná nukleární rodina je křehká, neopírá se jednoznačně o předem danou normu a její přetrvání není jištěno sociální kontrolou. Je to daň za větší individuální svobodu, které v ní lidé mají. Jiné rodinné formy vznikají nejčastěji v důsledku rozvodu, nezdařeného pokusu

o takovou rodinu nebo otěhotněním v situaci, kdy pro vytvoření klasické rodiny chybí jednostranná či oboustranná vůle. Pravděpodobně menší počet alternativních rodin vzniká tak, že se k tomu žena záměrně rozhodne; protože partnera nemá a dítě chce, protože otce dítěte jako partnera nechce, protože je lesbicky orientovaná atd. (Gjuričová, Kubička, 2009, s. 94)

1.3 Proměny rodiny

Podle Krause a Poláčkové (2001, s. 79) nezůstávají funkce rodiny v průběhu dějinného vývoje strnulé a neměnné. Jejich obsah se proměňuje, některé funkce ztrácejí svůj původní význam, přetvářejí se, mizí, zužují se či naopak rozšiřují.

Podle Krause (2008, s. 79) česká rodina prošla v posledních desetiletích zajímavým vývojem. Poválečné období bylo v ČR, podobně jako v jiných evropských státech, z hlediska rodinného chování ve znamení sňatkového booomu, jenž byl doprovázen „baby boomem“. Vzhledem k politickým a ekonomickým poměrům lidé rodinu vnímali jako hlavní oblast seberealizace. Liberální rozvodová legislativa, nedostatečná sexuální osvěta, sňatky uzavřené v nízkém věku, často v důsledku těhotenství partnerky, vedly v nemálo případech k rozvodu.

Podle Možného (2006, s. 21) se rodina nejméně od konce první světové války podstatně změnila a dále mění. Mění se svých nejzákladnějších charakteristikách.

1. V křesťanském kulturním okruhu měla po staletí rodina monopol na legitimní sex. Tento monopol padl. Nejprve se stal všeobecně legitimním sex předmanželský, pak se začal klást otazník i nad monopolní právo manželského partnera na sex toho druhého.
2. Nové technologie (zejména hormonální antikoncepce) postavily účinnou hráz mezi sex a početí. Od počátku sedmdesátých let prudce stoupá počet nemanželských („nelegitimních“) dětí.
3. V tradiční rodině byl výběr manželského partnera v rukou rodičů. Ti samozřejmě vybírali vhodného partnera z hlediska zachování společenského postavení rodiny, jejího majetku i kulturního habitu.
4. Křesťanství pojímalo manželství jako nezrušitelnou instituci. Rodinu jednou založenou považovalo za doživotí. Toto pojetí však bylo úspěšně napadeno pojetím

manželství jako občanské smlouvy. Transcendentní garance svazku slábne a mizí. Začal růst počet rozvodů a opakovaných manželství.

5. Prohlubující se dělba práce a rozvoj speciálních institucí vyvlastnily rodině řadu jejích tradičních funkcí. Tam, kde byla rodina kdysi nezastupitelná, nastoupili specialisté a formální organizace (škola, masmédia, lékaři).
6. Párová monogamická rodina je instituce, kterou si naše civilizace vybudovala jako svůj způsob ochrany reprodukčního procesu. Hlavním smyslem rodiny byla výchova dětí. Děti se rodilo hodně. Od poloviny sedmdesátých let začala v zemích našeho civilizačního okruhu padat porodnost jako kámen a dnes je v mnoha z nich rodina s jediným dítětem nejčastějším typem rodiny.
7. I pokud v rodině jsou, při zmíněném vyvlastnění řady tradičních rodičovských funkcí formálními organizacemi jedno či dvě děti nedokáží naplnit život muže a ženy. Změnila se i povaha práce. Od konce padesátých let ženy hromadně opouštěly domácnost a profesní kariéra se pro ně stává stejně důležitou jako pro muže. Několik let věnovaných mateřství se mění z celoživotního údělu ve významnou, ale v prodlužujícím životě už jen poměrně krátkou epizodu. Obsah a povaha komplementarity mužské a ženské role dostávají radikálně nový půdorys.

Ukázalo se, že tyto změny zasahují rodiny různých sociálních vrstev a různých subkultur v různém stupni a v různé podobě. Dochází tedy k tomu, že ve veřejném prostoru žijí vedle sebe lidé, povaha, jejichž soukromého, rodinného prostoru je od sebe epochálně vzdálená.

2 VOLNÝ ČAS

Volný čas je důležitou součástí života každého jedince. Měl by se trávit především se svými blízkými, které máme rádi, a mělo by se ve volném čase věnovat aktivitám, které nás baví.

Pojem volný čas má mnoho definic. Například Hofbauer (2004, s. 13) označuje volný čas jako čas, kdy člověk nevykonává činnosti pod tlakem závazků, jež vyplývají z jeho sociálních rolí, zvláště z dělby práce a nutnosti zachovat a rozvíjet svůj život. Někdy se také vymezuje jako čas, který zbývá po splnění pracovních i nepracovních povinností – to je tzv. zbytková, reziduální teorie volného času rozšířená zejména v německé literatuře.

Podle Pávkové (2002, s. 13) se pod pojmem volný čas běžně zahrnuje odpočinek, rekreace, zábava, zájmové činnosti, zájmové vzdělávání, dobrovolná společensky prospěšná činnosti i časové ztráty s těmito činnostmi spojené. Z hlediska dětí mládeže do volného času nepatří vyučování a činnosti s ním související, sebeobsluha, základní péče o zevnějšek a osobní věci, povinnosti spojené s provozem rodiny, domácnosti, výchovného prostředí i další uložené vzdělávání a další časové ztráty. Součástí volného času nejsou ani činnosti zabezpečující biologickou existenci člověka (jídlo, spánek, hygiena, zdravotní péče). Ale i z těchto činností si někdy lidé vytvoří svého koníčka, což je zřejmé např. ve vztahu k přípravě (i konzumaci) jídla.

Volný čas tvoří důležitou součást životního času moderního člověka a není tedy překvapivé, že úvahy o jeho významu, náplni, či prožívání patří do různých představ, doporučení i vědeckých teorií a konceptů zabývajících se stavem společnosti včetně futurologických vizí. (Knotová, 2011, s. 7)

Podle Knotové (2011, s. 25) můžeme volný čas utřídít do tří velkých skupin:

1. Pojetí, která ve volném čase spatřují smysl a cíl života, můžeme je označit jako optimistická
2. Pojetí zdůrazňující rizika a negativní stránky volného času, lze je nazvat jako skeptická (případně kritická)
3. Pojetí vycházející z možnosti vytváření hodnot ve volném čase v reálných společenských kontextech, interpretujeme je jako realistická

2.1 Funkce volného času

Podle Knotové (2011, s. 32) se funkce volného času posuzují ve dvou rovinách, první rovinou jsou společenské funkce, druhou rovinou jsou funkce volného času významné pro člověka. Všechna známá členění vztahují funkce buď ke společnosti, nebo k individu. Ve vymezení jednotlivých funkcí se prolíná také to, zda jde o optimistické, skeptické (kritické) nebo realistické přístupy k možnostem volného času. Identifikace různých funkcí ukazuje, že některé jsou spíše vymezením významu volného času, jiné tvoří spíše návody k tomu, co a jak podpořit a zlepšit z hlediska působení volného času.

Dumazedier (1962, cit. podle Knotová, 2011, s. 33) dospěl k rozlišení na tři vzájemně se prolínající funkce volného času, které existují ve střídavé míře ve všech činnostech všech lidí:

- a) Odpočinek, volný čas má sloužit k zotavení, reprodukci pracovní síly, osvobozuje od únavy, odstraňuje fyzické nebo psychické vypětí
- b) Rozptýlení, volný čas nabízí zábavu, kompenzaci nebo únik od monotónní práce, nebo únik od fiktivních činností v imaginárním světě
- c) Rozvoj, volný čas podporuje rozvoj osobnosti mj. prostřednictvím činností v kreativních, kulturních a společenských sdruženích

Nicméně všechna členění zahrnují funkci rozvoje a naplňování individuálních potřeb. Za podstatné považujeme prolínání jednotlivých obsahů uváděných funkcí. V každém případě všechna členění považujeme za teoretická, protože při skutečném naplňování volného času, při konkrétních činnostech ve volném čase, je jednotlivé funkce v různé míře vzájemně doplňují nebo nahrazují.

2.2 Možnosti trávení volného času dětí a mládeže

Možnosti, jak trávit volný čas je mnoho, ale především je u dětí a mládeže je vyšší riziko, že se „chytanou špatné party“. Rodiče by se měli snažit těmto jevům předcházet, a pokud sami nemohou s dětmi trávit volný čas, měli by mít snahu jim alespoň zajistit nějaké jiné volnočasové aktivity.

Podle Pávkové (2002, s. 137) mají činnosti ve volném čase značný význam pro celkový rozvoj dítěte. Náplň volného času tvoří rozmanité druhy zájmových činností v zájmových a sportovních organizacích. Zájmová činnost v těchto organizacích má své přednosti z hlediska navazování širších sociálních kontaktů a možnosti soustavněji a pod odborným

vedením se věnovat určitému druhu zájmové činnosti. Volný čas je obohacován sportovními akcemi, výstavami výtvarných a rukodělných prací, účastí v národních i mezinárodních sportovních a uměleckých soutěžích, při letních prázdninových srazech, lyžařských zájezdech.

Školní družiny a školní kluby – tato výchovná zařízení jsou základní formou výchovy mimo vyučování a péče o děti zaměstnaných rodičů v průběhu školního roku a podle potřeby i o prázdninách. Školní družiny jsou určeny žákům 1. - 5. ročníků, školní kluby žákům 6. – 9. ročníků. (Pávková, 2002, s. 112)

Střediska pro volný čas dětí a mládeže – středisky pro volný čas dětí a mládeže jsou domy dětí a mládeže a stanice zájmových činností. Domy dětí a mládeže jsou zřizovány jako jedna z možných forem středisek pro volný čas dětí a mládeže ze zákona č. 76/1978 Sb., o školských zařízeních, ve znění pozdějších předpisů. Jejich posláním je naplňovat rekreační a výchovně vzdělávací funkci širokou zájmovou působností. Jinou formou jsou stanice zájmových činností, které jsou specializované jen na konkrétní zájmové oblasti. Střediska pro volný čas dětí a mládeže jsou zařazovány do sítě škol a školských zařízení. Zřizovateli DDM mohou být školský úřad, obec, církev, soukromý nebo jiný subjekt. (Pávková, 2002, s. 121)

Domovy mládeže – domov mládeže je školské zařízení, které zabezpečuje žákům středních a vyšších odborných škol kvalifikované výchovné působení, ubytování a stravování. Obsah výchovné činnosti v domově mládeže navazuje na obsah vzdělávací práce střední školy. Domovy mládeže mohou být součástí střední školy nebo jsou samostatné a slouží žákům více škol.

Sdružování dětí a mládeže ve volném čase – o volný čas dětí a mládeže pečují také sdružení, která si podle svého zaměření kladou různé cíle vzdělávacího, výchovného nebo rekreačního zaměření. Před rokem 1990 bylo v naší zemi jen monopolní sdružení dětí a mládeže „jednotná“ organizace – Socialistický svaz mládeže a jeho Pionýrská organizace. S mládeží pracovaly ovšem i další zájmové organizace. Kromě toho existovalo nezávislé a neoficiální sdružování mladých lidí, které však státní moc s různou mírou intenzity potlačovala. Některá sdružení mají lokální nebo regionální dosah; část jich působí v celostátním rámci a některé jsou i součástí širokých mezinárodních hnutí. Pro koordinaci svého působení vytvořily dvě střešové organizace (Českou radu dětí a mládeže a Kruh sdružení dětí a mládeže), jež spolupracují s evropskými strukturami mladé generace, především s Fórem

evropské mládeže a s institucemi Rady Evropy. To umožňuje také našim sdružením účastnit se celoevropských aktivit: zájmových, solidárních, výchovy k demokratickému občanství, využívat výsledky výzkumů profilu mladé generace současné Evropy, účastnit se seminářů a školení ve Střediscích evropské mládeže ve Štrasburku a Budapešti, využívat doporučení řídicích orgánů. Významným podnětem pro působení mezi mladou generací se stala Bílá kniha Evropské komise, přijatá koncem roku 2011.

Na činnost registrovaných dětských sdružení se širší členskou základnou účelově přispívá MŠMT ČR. Ze státních dotací jsou kryty zejména aktivity dětí a mládeže, obnova materiálně-technické základny, odborná příprava pracovníků sdružení a hospodářsko - správní výdaje.

Sdružování dětí a mládeže vyžaduje dnes v národním i mezinárodním měřítku zvýšenou pozornost také proto, že klesá zájem mladých lidí o členství a pravidelnou činnost, zvláště ve strukturách s výraznějším ideovým zaměřením, s vymezenými pravidly členství a vnitřního fungování. Mnozí příslušníci mladé generace evropských zemí však o věci společné a veřejné i nadále projevují zájem, přestože se nechtějí stávat členy tradičních organizací; přednost přitom dávají vyjadřování svých názorů, postojů a praktickému jednání při příležitostných a jednorázových iniciativách a aktivitách. (Pávková, 2002, s. 142-143)

2.3 Proměny volného času

Volný čas, stejně jako i jiné oblasti, prošli za celou dobu historie lidstva různými proměnami.

Od dob antického Řecka se považovalo za vhodné využívat volný čas ke studiu, dalšímu vzdělávání. Nicnedělání bylo zavrhováno a hlavní ctností byla píle, pracovitost a skromnost.

Nové názory na volný čas do renesance přinesli sociální utopisté. Například Thomasso Campanella si představuje, že ve *Slunečném státě* lidé pracují čtyři hodiny denně, volný čas má člověk strávit příjemným studiem, rozhovory, čtením, vypravováním, psaním, procházkami, učit se radostným způsobem. Zavrhuje však hraní (hazardních) her, jako byly karetní hry, kostky, nebo také šachy, naopak doporučuje míčové hry, sportovní aktivity. (Knotová, 2011, s. 36)

Zcela nový pohled přináší Marxův koncept. Práci charakterizuje jako říši nutnosti, volný čas jako říši svobody. Volný čas je stálou podmínkou rozvoje člověka, ve volném čase se

člověk musí vzdělávat, aby mohl následně vstoupit na trh práce. Volný čas je pro Marxe sférou lidské svobody, svobodného rozhodování a svobodných činností. Marx také analyzoval vzájemnou souvislost práce a volného času. Bez práce člověk nemůže mít volný čas, v něm pak má prostřednictvím odpočinku nabýt pracovní sílu, aby mohl znovu pracovat.

Podle Knotové (2008, s. 37) byla náplň volného času řízena státem a podřízená ideologií. Základní formou aktivit byl kolektivismus. Volný čas byl dobou, kterou má člověk k dispozici, ale ne k libovolnému užívání. Volný čas je nástroj formování angažované a kvalifikované společenskopolitické aktivity občanů (Zich, 1978, cit. podle Knotová, 2011, s. 37). Zásadní pozornost byla věnována volnému času dětí a mladých lidí, byl to jeden z politických cílů. Lidé své potřeby a zájmy saturovali v určité neoficiální soukromé zóně domnělé svobody, kterou naplňovali aktivitami ve volném čase svázanými s rodinou, rozvinulo se chalupaření, zahrádkaření, kutilství. Nicméně volný čas byl stále časem odpočinku a také časem konzumu vyprodukovaných materiálních hodnot.

Dále podle Hofbaeura (2004, s. 25) mezi předpoklady rozvoje volného času patřil růst jeho rozsahu jako důsledek zkracování pracovní doby u dospělých, rozšiřování celkového objemu volného času celé populace i kumulace volného času do měst.

3 NEZAMĚSTNANOST

Nezaměstnanost je aktuálním tématem dnešní společnosti vzhledem k její vysoké míře. Přitom zaměstnání je v současné době velmi důležité. Protože pokud je člověk v dnešní době nezaměstnaný, může se dostat do velkých problémů, zejména finančních. Později, pokud tento stav přetrvává, se tyto problémy mohou prohloubit a přidružit se další neméně závažné problémy. Ovšem v dnešní době je právě nezaměstnanost vysoká, což už nemálo rodin přivedlo do finančních problémů.

Kuchař (2007, s. 113) definuje zaměstnatelnost jako schopnost jednotlivce najít takové zaměstnání, které je v souladu jak s jeho individuálními charakteristikami, tak s objektivními požadavky na trhu práce.

Oproti tomu Krebs et al. (2007, s. 290) definuje nezaměstnanost jako složitý jev a nelze ji hodnotit pouze globálně. K jejímu řešení je třeba mít k dispozici celou informační síť potřebných dat.

K fenoménu nezaměstnanosti je možné přistupovat z různých hledisek. Lze ji považovat za výraz toho, jak je organizováno a řízeno zaměstnávání lidí v zemi, lze ji považovat za odraz nepersonálních tržních sil, kterými je ovládán lidský faktor, lze ji také považovat za důsledek určitých schopností, dispozic a postojů jedinců. Nic z toho samo o sobě neumožňuje pochopit problém nezaměstnanosti a najít jeho přijatelné řešení, neboť nezaměstnanost je zřejmě důsledkem toho všeho. (Krebs et al., 2007, s. 290)

Nezaměstnaností nejsou ohroženy všechny skupiny pracovníků stejně. K rizikovým skupinám patří zejména ženy, mladiství a absolventi škol, handicapované skupiny a pracovníci předdůchodového věku. Nezaměstnanost mnohem častěji postihuje pracovníky s nižším vzděláním a kvalifikací a je také diferencována např. podle profesí i hlediska teritoria. Důležitá je také doba, po kterou nezaměstnanost trvá. Čím je delší, tím jsou zpravidla horší její dopady a obtížnější její řešení politiky zaměstnanosti. (Krebs et al., 2007, s. 291)

Podle Krebse et al. (2007, s. 291) jsou za nezaměstnané zpravidla považováni ti, kteří aktivně práci hledají a jsou registrováni úřady práce. Tato jediná charakteristika není však postačující. Proto se konstruuje celá řada ukazatelů a specifických měř, jejichž smyslem je získání dalších důležitých informací.

3.1 Typy nezaměstnanosti

Podle Krebse et al. (2007, s. 290) k poznání problému nezaměstnanosti a přístupů k jejímu řešení slouží její různé typologie. Lze totiž rozlišit různé typy nezaměstnanosti, z nichž lze usuzovat na její příčiny, závažnosti a odvozovat podle toho i možné způsoby řešení. Obecná ekonomická teorie rozlišuje např. nezaměstnanost:

- Frikční – spojena s životním cyklem a hledáním lepšího pracovního místa. Tato nezaměstnanost má přechodný charakter a je považována za dobrovolnou
- Strukturální – spojená s nesouladem mezi nabídkou a poptávkou po pracovních silách v jednotlivých segmentech trhu práce. V dnešní době vlivem technického pokroku a změn v obsahu práce je tato nezaměstnanost průvodním jevem adaptivní ekonomiky
- Cyklická – souvisí s ekonomickým cyklem, vzniká v důsledku nedostatečné agregátní poptávky

Jiné účelné a potřebné členění rozlišuje nezaměstnanost na:

- Dobrovolnou – o níž hovoříme tehdy, kdy část pracovních sil nechce při určitých mzdách pracovat anebo nechce pracovat vůbec
- Nedobrovolnou – vzniká v důsledku toho, že při daných mzdových sazbách existuje více pracovníků, kteří chtějí pracovat, než existuje pracovních míst. Tedy poptávka po práci je nižší než celková nabídka

Podle Krebse et al. (2007, s. 293) zavádějí a definují ekonomové pojem tzv. „přirozené míry nezaměstnanosti“. Je to taková úroveň nezaměstnanosti, při níž jsou jednotlivé segmenty trhu práce v průměru v rovnováze, tj. některé vykazují převahu poptávky a volných pracovních míst, jiné naopak převahu nabídky, a tudíž nezaměstnanost. Je to míra, při níž síly působící na mzdy a ceny jsou ve svém celku v rovnováze. Některé prameny také hovoří o „funkční nezaměstnanosti“, která je považována za ekonomicky i sociálně pozitivní, která ale ještě nezpůsobuje sociální krize. Nepříznivým jevem posledních let je, že přirozená míra nezaměstnanosti má vzestupný trend. Příčiny jsou spatřovány především v relativně dobrém sociálním jištění nezaměstnaných, které může způsobovat, že nezaměstnaní liknavěji vyhledávají práci a ne každou také přijímají, dále ve skutečnosti rostoucí struktu-

rální nezaměstnanosti spojené s dynamikou technologického pokroku a konečně i v demografických změnách, které souvisejí zejména s věkovým složením obyvatelstva a s růstem míry ekonomické aktivity a také se snahou o větší participaci na trhu práce. Růst nezaměstnanosti i růst její přirozené míry ještě více aktualizuje závažnost důsledků nezaměstnanosti.

3.2 Důsledky nezaměstnanosti

Důsledky nezaměstnanosti jsou v zásadě dvojího charakteru:

- a) Ekonomické důsledky: jsou spojeny s tím, že ekonomika nevyrábí tolik produkce, kolik je schopna vyrábět. HDP je svou úrovní pod hodnotou potenciálního HDP. Propad HDP samozřejmě ovlivňuje nejen rozvojové možnosti ekonomiky, ale i možnosti sociálních transferů.
- b) Sociální důsledky: jsou spojeny s dopady faktu nezaměstnanosti na sociální situaci, chování a postoje nezaměstnaných (resp. jejich rodin a domácností) a na společenský život. Tyto důsledky jsou rozmanité svým rozsahem i dosahem. Sociální důsledky jsou samozřejmě mezi sebou úzce podmíněny a propojeny. Mezi sociální důsledky řadíme – vliv na životní prostředí, vliv na rodinu (pokles příjmů, omezuje sociální kontakty rodiny), vliv na strukturaci a vnímání času (narušení obvyklého denního režimu, časové strukturalizace dne a mění vnímání času), vliv na fyzické a psychické zdraví

Všeobecně platí, že lépe se s handicapem nezaměstnanosti vyrovnávají ti, co jsou nezaměstnaní kratší dobu a s předchozí prací byli nespokojeni, ti co mají určité zázemí i úspory a jsou adaptabilnější. (Krebs et al., 2007, s. 294 – 296)

Buchtová (2002, s. 98) vidí důsledky nezaměstnanosti jako psychosociální zátěž, což je typické pro většinu lidí, kteří prožívají ztrátu práce, a to i za předpokladu, že pracovníci jsou o propuštění předem informováni. Dlouhodobá ztráta zaměstnání postihuje celou psychiku člověka. Chování lidí je často provázeno sociální izolovaností, uzavíráním se do sebe a úbytkem sociálních kontaktů.

3.3 Rodina a práce, harmonizace rodiny a zaměstnání

Sféra práce, až již chápána jako zdroj žádoucího příjmu nebo jako prostor k seberealizaci, zaujímá první místo v žebříčku základních hodnot pouze v období před založením vlastní

rodiny. Sňatek a obzvláště pak narození dětí způsobují, že dominantní význam sféry práce relativně oslabuje a do popředí se dostává rodina a děti. Přejít k vlastní rodině je pro vzájemný poměr mezi důležitostmi přikládanou rodinnému životu a zaměstnání zlomový, ovšem trend posilování významu rodiny na úkor zaměstnání pokračuje i v následující fázi rodinného cyklu. Silnější postavení než sféra práce si v hodnotovém žebříčku zachovává rodinný život i v období po odchodu dětí. (Sirovátka, Hora, 2008, s. 43)

Jak uvádí Sirovátka a Hora (2008, s. 69) v kontextu harmonizace sfér rodiny a práce jsou péče i pracovní kariéra “ceněnými statky”, jejichž dosažení v souladu s preferencemi rodin je žádoucí nejen v zájmu blahobytu rodin, ale zejména pro celospolečenské možnosti udržet adekvátní míru ochrany rodin v oblasti tradičních i nových sociálních rizik a současně i rovnováhu veřejných rozpočtů.

Z hlediska individuí (a domácností) je tedy harmonizace rodiny a práce komplexním systémem voleb, jenž zahrnuje paralelní a vzájemně provázaná rozhodnutí o míře a formě účasti partnerů na trhu práce, rozhodnutí o způsobu zajištění péče o děti, rozhodnutí o dělbě pečovatelské a domácí práce a v souvislosti s tím i volby o uspořádání genderových vztahů mezi partnery. Existující typologie způsobů uspořádání rodiny a práce kladou proto na vzájemné vazby a kombinace těchto voleb, stejně jako normativní základy těchto uspořádání. Leira (2002, cit. podle Sirovátka, Hora, 2008, s. 69) například rozlišuje tradiční model specializovaných rolí – tedy matky (pečovatelky o děti a domácnost) a otce (živitele), dále model sekvenčního zaměstnání matek, jenž byl ranou verzí rodiny dvou zaměstnaných partnerů (matka vstupuje na trh práce během období, kdy zaměstnání není v konfliktu s mateřskými povinnostmi) a model partner sdílených sociálních rolí v oblasti zaměstnání a péče.

Jak uvádí Sirovátka a Hora (2008, s. 70) komplexní systém voleb v dimenzi rodina – zaměstnání zahrnuje vzájemně propojené oblasti života: péči o děti – zapojení partnerů na trhu práce – dělbu práce v domácnosti – uspořádání genderových vztahů – intervence státu do těchto sfér.

McDonald (2000, cit. podle Sirovátka, Hora, 2008, s. 70) považuje za hlavní problém harmonizace rodiny a zaměstnání nesoulad mezi normami genderové rovnosti převládajícími v institucích trhu práce a vzdělávání na jedné straně, a tradiční dělbou v domácnosti na straně druhé. Taková situace znesnadňuje ženám harmonizaci požadavků péče o děti a domácnost s jejich představami o zapojení na trhu práce a s požadavky zaměstnání. Důsled-

kem takto obtížných voleb může být paradoxně jak nízká účast žen na trhu práce, tak současně i nízká úroveň fertility. Jedná se o institucionální rozpor, který se projevuje jak na úrovni makrosociální (rozpor mezi sociálními normami a praktikami dominujícími v oblasti trhu práce a vzdělávání, a normami a praktikami v oblasti rodinného života), tak na úrovni mikrosociální - domácnostech (jako konflikt očekávání vůči roli v rodině a roli na trhu práce).

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 DESIGN VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

4.1 Výzkumný problém

Jako výzkumný problém jsme si stanovili – vliv zaměstnanosti a oboru zaměstnání v množství tráveného volného času s dětmi. A to z toho důvodu, že chceme ověřit domněnku, která se nabízí v případě nezaměstnanosti, že rodič tráví se svým dítětem více času, když je nezaměstnaný. A také chceme zjistit, zda má obor zaměstnání vliv na množství tráveného volného času s dětmi.

4.2 Výzkumné otázky

Jako výzkumné otázky jsme stanovili – Jakým způsobem tráví svůj společný volný čas současná rodina? Liší se množství tráveného volného času podle odvětví zaměstnání? Kolik volného času denně tráví společně s dětmi zaměstnaní a nezaměstnaní rodiče?

4.3 Výzkumný cíl

Jako výzkumný cíl jsme stanovili zjistit, obor zaměstnání u respondentů, především, jestli obor zaměstnání ovlivňuje množství volného času s dětmi. Dalším cílem je zjistit, jestli nezaměstnaní rodiče tráví se svými dětmi více volného času a to z toho důvodu, abychom potvrdili či vyvrátili již zmíněnou domněnku, která se sama nabízí, že nezaměstnaní rodiče tráví se svými dětmi více času. Jako další cíl jsme si stanovili zjistit způsob trávení volného času současných rodin.

4.4 Vymezení hypotéz

Jako další krok jsme si vymezili věcnou hypotézu, která zní: Mezi množstvím volného času tráveného s dětmi a zaměstnaností rodičů existuje rozdíl.

Jako proměnné tedy můžeme označit množství tráveného volného času a zaměstnanost rodičů.

4.5 Výzkumný soubor

Jako výzkumný soubor jsme si zvolili rodiny, kde se nezaměstnanost vyskytovala nebo aktuálně vyskytuje alespoň u jednoho z rodičů. Zvolili jsme proto záměrný způsob výběru. Protože jsme záměrně volili rodiny s výskytem nezaměstnanosti.

4.6 Specifikace metod sběru dat

Jako metodu sběru dat jsme zvolili dotazník, který obsahuje položky uzavřené, otevřené i polouzavřené. Celkový počet položek v dotazníku je 17, přičemž položka č. 2 a 16 byla určena jen pro některé respondenty. Dotazníky byly rozdány v rámci rodiny, známých, dále potom byly dotazníky ponechány k vyplnění v mateřské škole, v čekárně zubního lékaře a také byly dotazníky umístěny na internetových stránkách.

5 ANALÝZA DAT

Po sesbírání dotazníků, přichází na řadu analýza dat. V našem případě budeme analyzovat 102 dotazníků.

Prvním krokem v rámci analýzy dat je jejich uspořádání a sestavení tabulek četností. Základní utřídění dat jsme provedli pomocí tzv. čárkovací metody. Následně jsme sestavili tabulku četností. V případě první položky v dotazníku, která zněla: Jste zaměstnaný (á)?

Vypadá tabulka četností takto:

Tabulka č. 1 Zaměstnanost

Odpověď	Četnost
Ano	66
Ne	25
Ne, jsem OSVČ	11

Podle této tabulky četností je zřejmé, že ve větší míře jsou našimi respondenti rodiče zaměstnaní či OSVČ. Menší počet respondentů je aktuálně nezaměstnaných.

Na druhou položku dotazníku odpovídali pouze zaměstnaní a OSVČ a to na otázku ohledně oboru zaměstnání či oboru podnikání. Tabulka četností vypadá následovně:

Tabulka č. 2 Obor zaměstnání

Odpověď	Četnost
Administrativa	20
Obchod	14
Průmysl	9
Školství a vzdělávání	7
Zdravotnictví	6
Stavebnictví	3
Služby	3
Doprava	2
Potravinářství	2
Veřejná (státní) správa	2
Sociální oblast (služby)	2
Gastronomie	1

Výzkum	1
Turismus	1
Obrana	1
Sport	1
Zprostředkování	1

Nejčastějších oborem zaměstnání či OSVČ našich respondentů je administrativa, kde je zaměstnáno 20 respondentů ze 77. Dalším nejčastějším oborem našich respondentů, v počtu 14, je obchod. Ve výzkumu se vyskytly i obory, které měly nízké zastoupení mezi respondenty, např. sport, obrana, gastronomie, turismus, výzkum nebo zprostředkování.

Další, v pořadí třetí položkou byla otázka, kolik volného času respondenti tráví se svými dětmi.

Tabulka č. 3 Množství tráveného volného času s dětmi

Odpověď	Četnost
Max. hodinu denně	8
1 – 2 hodiny denně	22
3 – 4 hodiny denně	29
5 – 6 hodin denně	21
Více hodin	21
Dle možností	1

Nejčastější odpovědí v případě této položky, byla odpověď, že rodiče se svými dětmi tráví čas v rozmezí 3 – 4 hodin denně. Nejmenší zastoupení, jeden respondent, odpověděl, že se svými dětmi tráví čas podle možností, ať už svých nebo možností dětí. Druhou nejméně častou odpovědí bylo, že respondenti tráví se svými dětmi max. 1 hodinu denně.

Čtvrtou položkou v dotazníku bylo doplnit tvrzení, jak vidí respondent množství času, který tráví s dětmi.

Tabulka č. 4 Pohled na množství tráveného volného času s dětmi

Odpověď	Četnost
Optimální	39
Dostačující	34

Nedostačující	26
Jak kdy	2
Víc než by se mi líbilo	1

Nejvíce respondentů v dotazníku označilo odpověď, že množství času se svými dětmi hodnotí jako optimální. Druhou nejčastější odpovědí byla odpověď, že množství času je pro respondenty dostačující. Vyskytla se i 1 odpověď s názorem, že respondent se svými dětmi tráví více času než by mu líbilo.

V páté položce se měli respondenti rozhodnout, v jakém rozsahu je jejich práce omezující v trávení volného času.

Tabulka č. 5 Rozsah omezení v trávení volného času prací

Odpověď	Četnost
Omezuje	31
Neomezuje	57
Nedokážu posoudit	13
Podle směn (odpolední omezuje)	1

Nejvíce respondentů odpovědělo, že je práce v trávení volného času neomezující. V menší míře respondenti odpovídali, že je práce omezující a vyskytl se i názor, že práce respondenta omezuje podle toho, jakou má směnu v práci.

V šesté položce jsme se zajímali, jak moc by chtěli respondenti trávit čas se svými dětmi.

Tabulka č. 6 Přání o množství tráveného volného času s dětmi

Odpověď	Četnost
Více času	72
Méně času	7
Stejně	20
Už více nemohu	1
Záleží na dětech	1
Mám čas	1

Nejvíce respondentů, větší polovina, by si přálo se svými dětmi trávit ještě více času, než v současné době tráví. Jen velmi málo respondentů odpovědělo, že by se svými dětmi chtěli trávit méně času. Vyskytly se i názory, že respondent už více času s dětmi trávit nemůže

nebo, že záleží i na dětech kolik chtějí trávit času s rodiči, protože musí být prostor i sami na sebe.

Sedmá položka se týkala způsobu trávení volného respondentů, kde respondenti mohli zvolit více variant odpovědí.

Tabulka č. 7 Způsob trávení volného času

Odpověď	Četnost
TV	38
Hraní společenských her	51
Procházky	63
Výlety	63
Návštěva rodiny, známých	67
Čtení	5
Povídání	7
Sport	5
Kroužky	2
Výtvarná činnost	2
Kutilství	2
Učení	2
Aktivity na zahradě	1
Školní povinnosti	1
Dovolená (léto, zima)	1
Hory	1
Nákupy	1
Kino, divadlo	1
Pomoc se zájmovou činností	1
Sledování videofilmů	1
Tvořivá činnost	1
Společná práce v domácnosti	1
Společné jídlo	1
Tanec, zpěv	1
Různé	1

Nejčastějším způsobem, jakým současné rodiny tráví volný čas je návštěva rodiny, příbuzných a známých. Dále mezi nejčastější způsoby patří, procházky, výlety a hraní společenských her a sledování televize. V menší míře jsou poté zastoupeny odpovědi jakou např. sport, kino, divadlo, čtení, povídání, kroužky, tvořivá činnost, učení a školní povinnosti, kutilství atd.

Dále nás také zajímalo, v položce číslo 8, v jakém věku jsou děti respondentů. Respondenti měli označit počet odpovědí podle počtu dětí.

Tabulka č. 8 Věk dětí

Odpověď	Četnost
Do 3 let	35
4 – 6 let	44
7 – 10 let	30
11 – 15 let	31
16 – 18 let	17
19 a více	18

Mezi nejčastější věkovou kategorií patří rozmezí 4 – 6 let, kdy děti začínají navštěvovat mateřské školy či základní školy. Další nejčastější věkovou kategorií byly děti do 3 let, kdy jsou ještě plně závislé na péči matky. Nejméně zastoupenou věkovou kategorií byly děti ve věku 16 – 18 let, kdy v tomto věku děti už nemají tak velký zájem o trávení volného času s rodiči jako je tomu u mladších dětí.

V deváté položce nás zajímalo, jak moc je pro respondenty trávení volného času s dětmi důležité.

Tabulka č. 9 Důležitost volného času

Odpověď	Četnost
Velmi důležité	68
Důležité	32
Téměř nedůležité	1
Nedůležité	1

Pro většinu respondentů je trávení volného času se svými dětmi velmi důležité. V menším měřítku potom je pro respondenty čas s dětmi označován jako důležitý a vyskytly se i od-

povědi, že je pro respondenty volný čas s dětmi téměř nedůležitý či nedůležitý, což byly odpovědi označované pouze minimálně.

V desáté položce jsme se ptali, jak si respondenti představují ideálně strávený volný čas s dětmi, kde mohli opět zvolit více odpovědí.

Tabulka č. 10 Představa ideálně stráveného volného času

Odpověď	Četnost
Výlety (hrady, zámky, na kolech)	82
Procházky	47
Hraní společenských her	41
TV	7
Je mi to jedno	17
Čtení	1
Kreslení	1
Sport	5
S přáteli	1
V kolektivu dětí	1
Cokoliv, ale musí nás to bavit	1
Spokojenost na obou stranách	1
Být spolu	2
Dle vzájemné dohody	2
Povídání	2
Hraní různých her	1
Výzkum, experimenty	1
Kutilství	1
Aktivní činnost	1
Společná účast na zájmové činnosti	1
Společná tvorba	1
Dovolená mimo město	1
Společné vzdělávání	1

Podle této tabulky četností si respondenti nejvíce představují jako ideálně strávený volný čas s dětmi formou výletů, jako jsou návštěvy hradů a zámků nebo také výlety na kolech, dále pak mezi častější odpovědi patřily procházky a hraní společenských her. Vyskytlo se i

pár – 17 - respondentů, kterým je jedno, jakým způsobem trávit volný čas. Mnoho činností se opět vyskytovalo jen jednou, např. kutilství, výzkum a experimenty, společné vzdělávání, společná tvorba, kreslení, čtení apod.

V jedenácté položce respondenti odpovídali na otázku, zda jejich představy o stráveném volném čase odpovídají realitě.

Tabulka č. 11 Představa versus realita

Odpověď	Četnost
Vždy (80% - 100%)	7
Často (60% - 79%)	43
Průměrně (40% - 59%)	36
Méně často (20% - 39%)	6
Výjimečně (19% a méně)	4
Ne	6

Nejčastější odpovědí v případě této položky bylo „často“, tedy že, představy respondentů často odpovídají realitě. Jen v málo případech – 7 – odpověděli respondenti, že jejich představám realita odpovídá vždy. Nejmenší zastoupení měla odpověď, že představy odpovídají realitě výjimečně.

V další, dvanácté, položce jsme se respondentů ptali, s kým tráví svůj volný čas.

Tabulka č. 12 Osoby, se kterými je tráven volný čas

Odpověď	četnost
S manželem(kou) a dětmi	57
Jen s dětmi	15
Jen s manželem	3
Střídavě	27

Respondenti nejvíce tráví svůj volný čas s manželem (kou) a dětmi nebo také střídavě, což byla druhá nejčastější odpověď. V menší míře potom respondenti odpovídali, že tráví svůj volný čas jen s dětmi nebo jen s manželem.

Ve třinácté položce jsme se ptali, jestli má manžel (ka) vůbec zájem trávit společně volný čas jako rodina.

Tabulka č. 13 Zájem manžela (ky) / partnera (ky) trávit společně volný čas

Odpověď	Četnost
Ano	74
Ne	4
Často	8
Málokdy	16

Více jak polovina respondentů odpověděla, že manžel (ka) či partner (ka) mají zájem trávit společný volný čas. V menší míře se poté vyskytovaly odpovědi, že manžel (ka) / partner (ka) mají málokdy zájem, nebo zájem nemají vůbec, což v našich dotaznících také vyskytlo.

V další položce jsme se zajímali, jaké jsou bariéry, které respondentům brání v tom trávit více času s dětmi. Bylo vybráno i více odpovědí

Tabulka č. 14 Bariéry v trávení společného volného času

Odpověď	Četnost
Zaměstnání	43
Finance	36
Neochota dětí	24
Žádné	9
Nepozornost, nesoustředěnost dětí	1
Únava dětí	1
Nemoc	2
Tělesná únava	1
Mnoho jiných povinností	2
Sobectví	1
Studium	1
Jsem ráda sama	1
Dítě potřebuje čas i na samostatnou činnost	1
Zájmy a povinnosti dětí	1
Svěření dětí do péče druhému z rodičů	1

Rozvod	1
Vzdálenost	1
Čas na dopravu do/z zaměstnání	1

Nejčastější uváděnou bariérou v našem dotazníku byla odpověď – zaměstnání. Nejvíce respondentů tedy, jako největší bariéru vidí právě své zaměstnání. Dále pak nejčastější odpovědi byly finance a neochota dětí trávit společně volný čas. Mnoho odpovědí, jako již v minulých polouzavřených položkách, se vyskytovalo pouze jednou, např. únava, nemoc, studium, nesoustředěnost dětí, zájmy a povinnosti dětí, svěřením dětí do péče druhému z rodičů, rozvod či vzdálenost.

Patnáctá položka v pořadí se týkala zkušenosti s nezaměstnaností, tedy zda už někdy respondent byl nezaměstnaný(á).

Tabulka č. 15 Zkušenost s nezaměstnaností

Odpověď	Četnost
Ano	66
Ne	36

66 respondentů tedy již v minulosti nezaměstnaní byli, nebo aktuálně jsou a 36 respondentů se v minulosti neocitlo v situaci, že by byli nezaměstnaní.

Předposlední, šestnáctá, položka byla určena jen těm respondentům, kteří v přechodné položce odpověděli, že byli někdy nezaměstnaní. Týkala, že porovnání trávení volného času s dětmi, když byli nezaměstnaní s dobou, kdy zaměstnání měli.

Tabulka č. 16 Srovnání v množství tráveného volného času

Odpověď	Četnost
Ano	41
Ne	9
Je to zhruba stejné i při zaměstnání	8
Nedokážu posoudit	8

Z této tabulky tedy vyplývá, že když byli respondenti nezaměstnaní, trávili s dětmi více času než při zaměstnání. Neplatí to ovšem ve všech případech. Poměrně stejný počet respondentů odpovídalo, že netrávilo více času s dětmi nebo to nedokázalo posoudit nebo je to zhruba stejné i při zaměstnání.

V poslední sedmnácté položce respondenti odpovídali na otevřenou položku – co si myslí o způsobu a množství tráveného volného času s dětmi vzhledem k zaměstnanosti rodičů.

Po sestavení tabulek četností, sestavíme kontingenční tabulky pro položky č. 3 a 5, které jsou stěžejní pro náš výzkum.

Nejdříve ale stanovíme nulovou a alternativní hypotézu, které zní:

H_0 : Mezi množstvím volného času tráveného s dětmi a zaměstnaností rodičů není staticky významný rozdíl.

H_A : Mezi množstvím volného času tráveného s dětmi a zaměstnaností rodičů je staticky významný rozdíl.

Kontingenční tabulka pro položku č. 3, která zní: Kolik volného času trávíte se svými dětmi?

Tabulka č. 17 Kontingenční tabulka pro položku č. 3

	0 – 4 hodin	5 – 6 hodin	Více hodin, dle možností	Σ
Zaměstnaní + OSVČ	55 (44,5)	12 (15,9)	10 (16,6)	77
Nezaměstnaní	4 (14,5)	9 (5,1)	12 (5,4)	25
Σ	59	21	22	102

Dále sestavíme kontingenční tabulku pro položku č. 5 Má práce mne v trávení volného času s dětmi:

Tabulka č. 18 Kontingenční tabulka pro položku č. 5

	Omezuje	Neomezuje	Nedokážu posoudit, podle směn	Σ
Zaměstnaní + OSVČ	31 (23,4)	42 (43,0)	4 (11,3)	77
nezaměstnaní	0 (7,6)	15 (14,4)	11 (3,7)	25
Σ	31	57	15	102

Po sestavení kontingenčních tabulek přichází na řadu výpočet testového kritéria chí – kvadrát pro kontingenční tabulku k položce č. 3, kde P = četnost, O = očekávaná četnost.

Na základě výpočtu testového kritéria chí – kvadrát, odmítáme nulovou hypotézu – Mezi množstvím volného času tráveného s dětmi a zaměstnaností rodičů není statisticky významný rozdíl. A přijímáme alternativní hypotézu – Mezi množstvím volného času tráveného s dětmi a zaměstnaností rodičů je statisticky významný rozdíl.

Po výpočtu koeficientu kontingence jsme zjistili, že míra mezi jevy v kontingenční tabulce pro položku č. 3 je střední stupeň závislosti.

Dále si vypočítáme testové kritérium χ^2 pro položku č. 5

Na základě výpočtu testového kritéria jsme zjistili, že, stejně jako v položce č. 3, odmítáme nulovou hypotézu a přijímáme hypotézu alternativní, tedy mezi množstvím volného času s dětmi a zaměstnáním rodičů je staticky významný rozdíl. Z toho nám tedy vyplývá, že mezi 2 měřenými jevy – zaměstnanost a množství volného času s dětmi - byla prokázána staticky významná souvislost.

6 INTERPRETACE DAT

V praktické části naší bakalářské práci jsme si nejdříve stanovili výzkumné cíle, které zněly: zjistit obor zaměstnání u respondentů, především, jestli obor zaměstnání ovlivňuje množství volného času s dětmi. Dalším cílem bylo zjistit, jestli nezaměstnaní rodiče tráví se svými dětmi více volného času a to z toho důvodu, abychom potvrdili či vyvrátili již zmíněnou domněnku, která se sama nabízí, že nezaměstnaní rodiče tráví se svými dětmi více času. A jako další cíl jsme stanovili zjistit, způsob, jak současné rodiny tráví svůj volný čas.

Výzkumným šetřením jsme zjistili, že někteří z respondentů, kteří pracují v oboru administrativa, průmysl, obchod a gastronomie tráví oproti jiným oborům se svými dětmi více, jak 6 hodin denně. Oproti tomu respondenti, kteří tráví se svými dětmi max. 1 hodinu denně, pracují v oboru obchod, státní správa a sociální služby. Z čehož nám vyplývá, že obor zaměstnání má vliv na množství času s dětmi. Dále např. respondenti, kteří pracují ve státní či veřejné správě odpověděli, že tráví se svými dětmi max. 2 hodiny denně. Což je oproti jiným oborům nejméně.

Dále jsme výzkumným šetřením zjistili, že zaměstnanost ovlivňuje trávení volného času s dětmi ve značné míře. Nezaměstnaní rodiče tedy tráví se svými dětmi více času než rodiče, kteří zaměstnání mají, popř. jsou OSVČ. Vliv na množství společně tráveného času má i chuť a ochota dětí. Je samozřejmé, že děti mladšího věku nemohou o společně tráveném volném čase rozhodovat v takové míře, jako např. děti ve věku 15 – 19 let, kdy je menší zájem trávit společně volný čas s rodiči a sourozenci pochopitelný. Neochota dětí trávit společně volný čas jako rodina byla třetí nejčastější odpověď v položce č. 14, kde jsme se ptali na bariéry, které brání ve společném trávení volného času. Mezi zaměstnaností rodičů a množstvím tráveného volného času s dětmi tedy existuje staticky významná závislost, ve středním stupni.

Zjistili jsme také, jakým způsobem tráví současná rodina svůj volný čas. Z výzkumného šetření je patrné, že nejčastějším způsobem, jak tráví rodiny svůj volný čas, jsou návštěvy rodiny, příbuzných a známých. Dále také velmi častým způsobem jsou procházky a výlety, např. na kolech, návštěvy hradů a zámků, a také hraním společenských her.

7 DOPORUČENÍ PRO PRAXI

Doporučení pro zlepšení situace v této problematice může být teoreticky velmi snadné, ale pravděpodobně se bude hůř převádět do praxe.

V každém případě je důležitá organizace času. Rozvrhnout si a naplánovat průběh celého dne, zvláště v rodinách s menšími dětmi, kdy menší děti jsou časově náročnější. Je samozřejmé, že ne vždy vše vychází podle plánu – některá činnost, aktivita trvá déle, než jsme předpokládali, proto je důležité mít i nějakou časovou rezervu, např. půl hodiny. Nemusíme mít rozvrh dne přesně na minutu, stačí pouze orientačně. Toto doporučení by se dalo použít pro maminky na mateřské či rodičovské dovolené i pro rodiče, kteří chodí do zaměstnání a mají děti např. v mateřské školce nebo na 1. stupni základní školy, kdy se děti stále neobejdou bez péče dospělé osoby. Je vhodné využít služeb školní družiny, kde děti mohou zůstat po škole a rodiče je mohou vyzvednout po práci nebo poprosit babičky, zda by nemohli děti vyzvednout ze školky/školy a strávit s nimi odpoledne do příchodu rodičů z práce. Ovšem v dnešní společnosti může být problém poprosit babičku o hlídání, protože hodně babiček a dědečků chodí ještě do práce, takže potom nemají prostor, aby mohli více času trávit se svými vnuky. Ale tuto skutečnost není v našich silách napravit. Napravit tuto skutečnost mohou pouze vyšší orgány – stát.

ZÁVĚR

V této bakalářské práci jsme se zabývali problematikou volného času a rodiny v závislosti na zaměstnanosti rodičů, tedy, jak zaměstnanost rodičů ovlivňuje trávení volného času rodiny a zdá má obor zaměstnanosti vliv na množství volného času s dětmi.

Tímto tématem jsme se zabývali z důvodu osobního zájmu a také z přesvědčení, že tato problematika není často a mnoho zkoumaná.

Tento výzkum nás obohatil v tom, že jsme si potvrdili předpokládané tvrzení, že zaměstnanost má vliv na množství tráveného volného času. Samozřejmě, jak již jsme uváděli, vliv na množství společně tráveného volného času má i ochota dětí trávit společně volný čas jako rodina. Dále tento výzkum nás obohatil v tom smyslu, že jsme se dozvěděli, jakým způsobem tráví rodiny svůj volný čas a také, jak je vůbec možné trávit volný čas. Mnoho odpovědí o způsobu trávení volného času bylo pro nás překvapující.

Dosáhli jsme stanovených cílů, zjistili jsme, že nejčastějším způsobem, jaký rodiny tráví společný volný čas, jsou návštěvy rodiny, příbuzných a známých, dále také velmi častým způsobem jsou procházky, výlety a hraní společenských her. V menší míře se poté vyskytovala odpověď jako sledování televize. Mnoho aktivit se vyskytovalo pouze v malém množství jako např. nákupy, tvořivá činnost, hory atd. Dále jsme zjistili, že obor zaměstnání či OSVČ má vliv na množství tráveného volného času s dětmi. Z našeho výzkumného šetření je zřejmé, že respondenti pracující v oboru administrativa tráví se svými dětmi více času. Naopak nejméně času tráví se svými dětmi respondenti pracující v oboru státní či veřejné správě a také v oboru sociálních služeb.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] KRAUS, Blahoslav. *Základy sociální pedagogiky*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-383-3.
- [2] KREBS, Vojtěch et al. *Sociální politika*. 4. vydání, Praha: ASPI, a. s., 2007. ISBN 978-80-7357-276-1.
- [3] KRAUS, Blahoslav a Věra Poláčková et al. *Člověk – prostředí – výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido, 2001. ISBN 80-7315-004-2.
- [4] MOŽNÝ, Ivo. *Rodina a společnost*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2006. ISBN 80-86429-58- x.
- [5] SIROVÁTKA, Tomáš a Ondřej Hora. *Rodina, děti a zaměstnání v české společnosti*. Boskovice: Fakulta sociálních studií (Institut pro výzkum reprodukce a integrace společnosti) Masarykovy univerzity v Brně v nakladatelství Albert, 2008. ISBN 978-80-7326-140-5.
- [6] PLAŇAVA, Ivo. *Manželství a rodiny: struktura, dynamika, komunikace*. Brno: Doplněk, 2000. ISBN 80-7239-039-2.
- [7] VESELÁ, Renata. *Rodina a rodinné právo: historie, současnost a perspektivy*. Praha: Eurolex Bohemia, 2003. ISBN 80-8643-248-3.
- [8] HOFBAUER, Břetislav. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-927-5.
- [9] PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času: [teorie, praxe a perspektivy výchovy mimo vyučování a zařízení volného času]*. 3. vydání, Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-711-6.
- [10] KNOTOVÁ, Dana. *Pedagogická dimenze volného času*. Brno: Paido, 2011. ISBN 978-80-7315-223-9.
- [11] GILLERNOVÁ, Ilona a Vladimír Kebza. *Psychologické aspekty změn v české společnosti: člověk na přelomu tisíciletí*. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-2798-1.
- [12] GJUŘIČOVÁ Šárka a Jiří Kubička. *Rodinná terapie: systemické a narativní přístupy*. 2. doplněné a přepracované vydání, Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-2390-7.
- [13] KUCHAR, Pavel. *Trh práce: sociologická analýza*. Praha: Karolinum, 2007. ISBN 978-80-246-1383-3.

- [14] BUCHTOVÁ Božena et al. *Nezaměstnanost: psychologický, ekonomický a sociální problém*. Praha: Grada, 2002. ISBN 80-247-9006-8.
- [15] CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.
- [16] DUMAZEDIÉR, Joffre, 1962 cit. Podle Dana Knotová, 2011. *Pedagogická dimenze volného času*. Brno: Paido. ISBN 978-80-7315-223-9.
- [17] ZICH, František, 1978 cit. Podle Dana Knotová, 2011. *Pedagogická dimenze volného času*. Brno: Paido. ISBN 978-80-7315-223-9.
- [18] McDONALD, Peter, 2000 cit. Podle Tomáš Sirovátka, Ondřej Hora, 2008. *Rodina, děti a zaměstnání v české společnosti*. Boskovice: Fakulta sociálních studií. ISBN 978-80-7326-140-5.
- [19] LEIRA, Arnlang, 2002 cit. Podle Tomáš Sirovátka, Ondřej Hora, 2008. *Rodina, děti a zaměstnání v české společnosti*. Boskovice: Fakulta sociálních studií. ISBN 978-80-7326-140-5.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

Apod.	A podobně
Atd.	A tak dále
Č.	Číslo
Max.	Maximálně
Mj.	Mimo jiné
Např.	Například
Popř.	Popřípadě
Resp.	Respektive
Tj.	To je
Tzn.	To znamená
Tzv.	Tak zvané
HDP	Hrubý domácí produkt
MŠMT ČR	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky
OSVČ	Osoba samostatně výdělečně činná

SEZNAM TABULEK

1 Zaměstnanost	28
2 Obor zaměstnání	28
3 Množství tráveného volného času s dětmi	29
4 Pohled na množství tráveného volného času s dětmi	30
5 Rozsah omezení v trávení volného času prací	30
6 Přání o množství tráveného volného času s dětmi	31
7 Způsob trávení volného času	31
8 Věk dětí.....	33
9 Důležitost volného času	33
10 Představa ideálně stráveného volného času	34
11 Představa versus realita.....	35
12 Osoby, se kterými je tráven volný čas	35
13 Zájem manžela (ky)/partnera(ky) trávit společně volný čas.....	36
14 Bariéry v trávení společného volného času	36
15 Zkušenost s nezaměstnaností	37
16 Srovnání množství tráveného volného času.....	38
17 Kontingenční tabulka pro položku č. 3	38
18 Kontingenční tabulka pro položku č. 5	39

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I.....	48
------------------	----

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK

Dobrý den,

jmenuji se Kateřina Hrubá a jsem studentkou oboru sociální pedagogika na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně. Ráda bych Vás poprosila o vyplnění mého dotazníku na téma: trávení volného času rodiny v závislosti na zaměstnanosti rodičů. Výsledky budou použity k mé bakalářské práci. Předem děkuji za Váš čas

- 1) Jste zaměstnaný(á)?
 - a) Ano
 - b) Ne
 - c) Ne, jsem OSVČ

Pokud jste nezaměstnaní, pokračujte prosím k otázce č. 3.

- 2) Pokud jste zaměstnaný(á) nebo OSVČ, v jakém odvětví pracujete/podnikáte?
 - a) Administrativa
 - b) Zdravotnictví
 - c) Obchod
 - d) Průmysl
 - e) Zemědělství, lesnictví
 - f) Doprava
 - g) Stavebnictví
 - h) Gastronomie
 - i) Vzdělávání
 - j) Jiné:

- 3) Kolik volného času trávíte se svými dětmi?
 - a) Max. hodinu denně
 - b) 1 – 2 hod/den
 - c) 3 – 4 hod/den
 - d) 5 – 6 hod/den
 - e) Více hodin

- 4) Množství času, který trávím s dětmi je:
 - a) Optimální
 - b) Dostačující
 - c) Nedostačující
 - d) Jiné:

- 5) Má práce mne v trávení volného času s dětmi:
- a) Omezuje
 - b) Neomezuje
 - c) Nedokážu posoudit
 - d) Jiné:
- 6) Se svým dítětem bych si přál(a) trávit:
- a) Více času
 - b) Méně času
 - c) Jiné:
- 7) Jakým způsobem trávíte společný volný čas? Vyberte min. 1 odpověď
- a) TV
 - b) Hraní společenských her
 - c) Procházky
 - d) Výlety (např. na kolech, návštěvy hradů a zámků apod.)
 - e) Návštěva příbuzných, známých
 - f) Jiné:
- 8) V jakém věku jsou Vaše děti? Zakroužkujte počet odpovědí podle počtu dětí
- a) Do 3 let
 - b) 4 – 6 let
 - c) 7 – 10 let
 - d) 11 – 15 let
 - e) 16 – 18 let
 - f) 19 a více
- 9) Trávení volného času s dětmi je pro Vás:
- a) Velmi důležité
 - b) Důležité
 - c) Téměř nedůležité
 - d) Nedůležité
- 10) Jak si představujete ideálně strávený volný čas se svými dětmi? Vyberte min. 1 odpověď
- a) Výlety
 - b) Procházky
 - c) Hraní společenských her
 - d) TV
 - e) Je mi to jedno
 - f) Jiné:.....

11) Odpovídají Vaše představy o stráveném volném čase realitě?

- a) Vždy (80% - 100%)
- b) Často (60% - 79%)
- c) Průměrně (40% - 59%)
- d) Méně často (20% - 39%)
- e) Výjimečně (19% a méně)
- f) Ne

12) S kým trávíte volný čas?

- a) S manželem/partnerem a dětmi
- b) Jen s dětmi (bez partnera/manžela)
- c) Jen s partnerem
- d) Střídavě

13) Má Váš partner(ka)/manžel(ka) zájem trávit společně volný čas jako rodina?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Často
- d) Málokdy

14) Jaké jsou bariéry, které Vám brání trávit více času s dětmi?

- a) Zaměstnání
- b) Finance
- c) Neochota dětí
- d) Jiné:

15) Byl(a) jste někdy nezaměstnaný(á)?

- a) Ano
- b) Ne

Pokud jste odpověděli Ne, pokračujte k otázce č. 17.

16) Když jste byl(a) nezaměstnaný(á) myslíte si, že jste trávil(a) více času s dětmi?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Je to zhruba stejné i při zaměstnání
- d) Nedokážu posoudit

17) Co si myslíte o způsobu a množství tráveného volného času s dětmi vzhledem k zaměstnanosti rodičů?